

Opasraportti

HuTK - Ihmisen evoluutio ja käyttäytyminen (2017 - 2018)

Ihmisen evoluutio ja käyttäytyminen (25 op)

Oulun yliopiston monitieteinen Ihmisen evoluutio ja käyttäytyminen -sivuaine perehdyttää ihmisen ja muiden eläinten evoluutioon ja evoluutioekologiaan, käyttäytymisen evolutiiviseen tutkimukseen, kommunikoinnin evoluutioon, kulttuurin ja biologian suhteisiin sekä evoluutioteorioiden historiaan. Kansainvälisesti ihmisen evolutiivinen tutkimus on ollut vahvassa nousussa viime vuosikymmeninä, ja sivuaine tarjoaa Suomen oloissa ainutlaatuisen mahdollisuuden omaksua uusin tieto ja ymmärrys eräistä evoluutiotutkimuksen keskeisistä tutkimusalueista. Sivuaine on avoin kaikille opiskelijoille eikä vaadi mitään valmistavia opintoja.

Lista sivuaineen opinnoista ja kurssin pitäjistä lukuvuonna 2017-18. Kurssien aikataulut löytyvät Weboodista:

750336A Evoluutioekologia (5 ECTS) – Sami Aikio, Ekologia, LuTK
 751366A Eläinten käyttäytyminen (5 ECTS) – Arja Kaitala, Ekologia, LuTK
 687361P Biologia ja kulttuuri (5 ECTS) – Markku Niskanen, Bioarkeologia, HuTK
 694815S Kommunikoinnin evoluutio (5 ECTS) – Matti Lehtihalmes, Logopedia, HuTK

Seuraavasta moduulista ei järjestetä opetusta lukuvuonna 2017-18:

700168A Evoluutioajattelu antiikista uusdarwinismiin (5 ECTS) – Petteri Pietikäinen, Aate- ja oppihistoria, HuTK
 Kurssin voi suorittaa tenttimällä seuraavan kirjan: Peter Bowler: Evolution: the history of an idea

Humanistisessa tiedekunnassa sivuaineesta antaa kokonaismerkinnän Petteri Pietikäinen.

Tutkintorakenteisiin kuulumattomat opintokokonaisuudet ja -jaksot

687361P: Biologia ja kulttuuri, 5 op
 751366A: Eläinten käyttäytyminen, 5 op
 700168A: Evoluutioajattelu antiikista uusdarwinismiin, 5 op
 750336A: Evoluutioekologia, 5 op
 694815S: Kommunikoinnin evoluutio, 5 op

Opintojaksoiden kuvaukset

Tutkintorakenteisiin kuulumattomien opintokokonaisuuksien ja -jaksojen kuvaukset

687361P: Biologia ja kulttuuri, 5 op

Voimassaolo: 01.08.2015 -

Opiskelumuoto: Perusopinnot

Laji: Opintojakso

Vastuuyksikkö: Humanistinen tiedekunta

Arvostelu: 1 - 5, hyv, hyl

Opettajat: Markku Niskanen

Opintokohteen kielet: englanti, suomi

Leikkaavuudet:

ay687361P Biologia ja kulttuuri (AVOIN YO) 5.0 op

Laajuus:

5 op

Opetuskieli:

suomi

Ajoitus:

1. vuosi

Osaamistavoitteet:

Opiskelija tunnistaa biologisen antropologian peruskäsitteet ja pystyy selittämään ihmislajin ja sen maantieteellisen variaation evoluution. Opiskelija osaa määritellä biologian, kulttuurin ja ympäristön välistä vuorovaikutusta ja suhdetta sekä selittää ihmisen variaatioita. Opiskelija osaa määrittää ihmistä, terveyttä, sairautta, sukupuolta ja ruumiillisuutta koskevat käsitykset kulttuurisesti vaihteleviksi ja sosiaalisesti rakentuneiksi.

Sisältö:

Ihmisen biokulttuurinen evoluutio sekä biologian, kulttuurin ja ympäristön väliset suhteet. Biologinen ja kulttuurinen variaatio ja sopeutuminen sekä terveyden, sairauden, sukupuolisuuden ja ruumiillisuuden kulttuurinen määrittäminen.

Järjestämistapa:

Kontaktiopetus

Toteutustavat:

Luennot

Kohderyhmä:

Ensimmäisen vuoden kulttuuriantropologian ja arkeologian opiskelijat.

Esitietovaatimukset:

-

Yhteydet muihin opintojaksoihin:

-

Oppimateriaali:

Luennoilla jaettava materiaali

Suoritustavat ja arviointikriteerit:

Luentotentti tai kirjalliset/harjoitustehtävät

Arviointiasteikko:

0-5

Vastuuhenkilö:

Yliopistotutkija Markku Niskanen

Työelämäyhteistyö:

Ei

751366A: Eläinten käyttäytyminen, 5 op

Opiskelumuoto: Aineopinnot

Laji: Opintojakso

Vastuuyksikkö: Biologian ala

Arvostelu: 1 - 5, hyv, hyl

Opettajat: Kaitala Arja

Opintokohteen kielet: suomi

Laajuus:

5 op / 133 h opiskelijan työtä.

Opetuskieli:

Suomi.

Ajoitus:

LuK-tutkinto EKO 3. sl tai FM-tutkinto EKOe 1 sl.

Osaamistavoitteet:

Perehdyttää opiskelijat käyttäytymisekologisen tutkimuksen lähtökohtiin sekä ajattelu- ja työskentelytapoihin. Esitellä tuoreinta kansainvälistä ja suomalaista käyttäytymisekologista tutkimusta.

Sisältö:

Tarkoitettu kolmannen vuosikurssin opiskelijoille johdatukseksi käyttäytymisekologiaan ja sen tutkimusperiaatteisiin. Luennoilla paneudutaan erityisesti käyttäytymisekologiassa tyypillisiin kysymyksenasetteluihin ja niiden kautta tarkastellaan eläinten erilaisten käyttäytymispiirteiden ekologista merkitystä ja evolutiivista taustaa: miten eläimet käyttäytyvät ja miksi ne käyttäytyvät niin kuin ne käyttäytyvät? Lisäksi käsitellään käyttäytymisekologian keskeisiä teorioita ja saavutuksia. Aihepiirejä ovat mm. petojen välttäminen, ravinnon hankinta, seksuaalivalinta, pariutumisjärjestelmät ja sosiaalinen käyttäytyminen kuten auttaminen ja yhteistyö ja lajinsisäiset ja lajienväliset vuorovaikutukset. Esimerkkejä on myös soveltavasta käyttäytymistutkimuksesta ja etologiasta. **Luentoihin osallistuminen on pakollista ja niistä pidetään oppimispäiväkirjaa, jotka oppilaat laittavat optimaan viikoittain. Luentojen lisäksi oppilaat tekevät kokeellisen ryhmätyön, jonka tulokset esitellään yhdellä seminaarikerralla.**

Järjestämistapa:

Lähiopetus.

Toteutustavat:

30 h lu, sem, te.

Kohderyhmä:

LuK-tutkinto EKO: vaihtoehtoinen, FM-tutkinto EKOe: pakollinen.

Esitietovaatimukset:

Ei.

Yhteydet muihin opintojaksoihin:

-

Oppimateriaali:

Oheislukemisto: Davis, NB, Krebs, JR, & West, SA N.B. (2012) An Introduction to Behavioural Ecology, 4s painos, Wiley-Blackwell. Viitala, J, (2005): Vapaasta tahdosta? Käyttäytymisen evolutiivinen perusta. 2005. Atena. Kurssikirjojen saatavuuden voi tarkistaa [tästä linkistä](#)

Suoritustavat ja arviointikriteerit:

Oppimispäiväkirjat ja tentti (halukkaille).

Arviointiasteikko:

1-5 / hylätty.

Vastuuhenkilö:

Arja Kaitala.

Työelämäyhteistyö:

Ei.

Lisätiedot:

-

700168A: Evoluutioajattelu antiikista uusdarwinisiin, 5 op

Voimassaolo: 07.09.2016 -

Opiskelumuoto: Aineopinnot

Laji: Opintojakso

Vastuuyksikkö: Humanistinen tiedekunta

Arvostelu: 1 - 5, hyv, hyl

Opettajat: Pietikäinen, Petteri Olli

Opintokohteen kielet: suomi

Voidaan suorittaa useasti: Kyllä

Laajuus:

5 op / 135 tuntia opiskelijan työtä

Opetuskieli:

suomi/englanti

Ajoitus:

Vapaa

Osaamistavoitteet:

Opiskelija perehtyy evoluutioajattelun historiaan antiikista nykypäivään ja osaa kuvailla kyseisen ajattelun ja evoluutiota koskevan teoretisoinnin keskeiset historialliset kehityslinjat

Sisältö:

Perehtyminen evoluutioajatteluun lähtien antiikin ihmisluontoajattelusta ja "olemisen suuren ketjun" ideasta ja jatkuen valistuksen kautta Darwinin teoriaan ja muihin 1800-luvun ja 1900-luvun alun evoluutioteorioihin. 1900-luvun kehityksessä keskitytään 1960-luvulla alkaneeseen darwinismin käänteeseen, jossa painopiste siirtyi eliöiden rakenteista niiden käyttäytymisen tutkimiseen (esimerkkeinä altruismi ja seksuaalisuus). Lopuksi keskustellaan konsilienssin ajatuksesta jonka mukaan ihmistieteiden ja luonnontieteiden tulisi yhdistää voimansa ja luoda uudenlainen biososiaalinen tutkimussuuntaus.

Järjestämistapa:

Kontaktiopetusta 24 tuntia ja itsenäistä työskentelyä 111 tuntia

Toteutustavat:

Luentokurssi ja oheistehtävä

Kohderyhmä:

Ei rajattu

Esitietovaatimukset:

Ei vaatimuksia tai suosituksia aiemmista opinnoista

Yhteydet muihin opintojaksoihin:

Opintojakso on itsenäinen kokonaisuus eikä edellytä muita samanaikaisesti suoritettavia opintoja.

Oppimateriaali:

Erikseen osoitettava kirjallisuus

Suoritustavat ja arviointikriteerit:

Hyväksytyy-merkinnän saaminen edellyttää aktiivista osallistumista opetuskeskusteluihin, kurssitehtävien palauttamista sekä oppimispäiväkirjan avulla osoitettua menetelmän tuntemusta ja oman oppimisen pohdintaa.

Arviointiasteikko:

Hyväksytyy/hylätty

Vastuuhenkilö:

Petteri Pietikäinen

Työelämäyhteistyö:

Ei

Lisätiedot:

Kurssi on osa Ihmisen evoluutio ja käyttäytyminen -sivuainekokonaisuutta

750336A: Evoluutioekologia, 5 op

Opiskelumuoto: Aineopinnot

Laji: Opintojakso

Vastuuyksikkö: Biologian ala

Arvostelu: 1 - 5, hyv, hyl

Opettajat: Aikio, Sami Aslak

Opintokohteen kielet: suomi

Laajuus:

5 op / 133 h opiskelijan työtä.

Opetuskieli:

Suomi / (englanti).

Ajoitus:

LuK -tutkinto 2. sl.

Osaamistavoitteet:

Syventää opiskelijan tietoa siitä, mitä evoluutio on, luonnonvalinnan peruseriaatteet, kelpoisuuteen ja sopeutumiseen vaikuttavat prosessit ja lajiutumisen ja lajikäsitteen peruseriaatteet.

Sisältö:

Kurssilla perehdytään mikroevoluution pääperiaatteisiin, miten luonnonvalinta toimii ja millä tavalla evoluutiotekijät voivat tuottaa toisaalta sopeutumista, toisaalta uusia eliöitä. Kurssilla käsitellään luonnonvalinnan ja seksuaalivalinnan mekanismeja, elinkiertojen evoluutiota, sukupuolisuuden syntyä ja merkitystä sekä sosiaalisuuden evoluutiota. Seminaareissa on esimerkkejä viimeaikaisista evoluutioekologian saavutuksista.

Järjestämistapa:

Lähiopetus.

Toteutustavat:

Lu ja sem yht, 36 t. Seminaareihin osallistuminen pakollista, te.

Kohderyhmä:

EKO ja BT: pak, AOeko: vaihtoehtoinen.

Esitietovaatimukset:

Ei.

Yhteydet muihin opintojaksoihin:

-

Oppimateriaali:

Oheislukemisto: Björklund, Mats 2009 Evoluutiobiologia. Gaudeamus, Stearans, S. and Hoekstra, R. F. 2005: Evolution, An Introduction. Oxford University Press, New York, 575 p.

Kurssikirjojen saatavuuden voi tarkistaa [tästä linkistä](#)

Suoritustavat ja arviointikriteerit:

Seminaari ja luentokuulustelu.

Lue lisää [opintosuoritusten arvostelusta](#) yliopiston verkkosivulta.

Arviointiasteikko:

1-5 / hylätty.

Vastuuhenkilö:

Sami Aikio.

Työelämäyhteistyö:

Ei.

Lisätiedot:

-

694815S: Kommunikoinnin evoluutio, 5 op

Voimassaolo: 21.09.2016 -

Opiskelumuoto: Syventävät opinnot

Laji: Opintojakso

Vastuuyksikkö: Humanistinen tiedekunta

Arvostelu: 1 - 5, hyv, hyl

Opettajat: Matti Lehtihalmes

Opintokohteen kielet: suomi

Laajuus:

5 op

Opetuskieli:

suomi

Ajoitus:

KI 2017

Osaamistavoitteet:

Opiskelija perehtyy ihmisen ja muiden eläinten kommunikoinnin erityispiirteisiin, ihmisen kommunikoinnin kielellisiin ja ei-kielellisiin muotoihin sekä eri tulkintoihin ihmisen kielen ja puheen evoluutiosta sekä siihen liittyvistä tekijöistä. Kurssin suoritettuaan opiskelija pystyy esittämään kommunikoinnin evoluution keskeiset kehityslinjat.

Sisältö:

Eläinten signalointi, yksilöiden ja lajien välinen vuorovaikutus. Psyhyken ja kognition evoluutio. Kielen, puheen ja vuorovaikutuksen evoluutio.

Järjestämistapa:

Kontaktiopetusta 20 tuntia ja itsenäistä työskentelyä 115 tuntia

Toteutustavat:

Luentokurssi ja oheistehtävä

Kohderyhmä:

Ei rajattu

Esitietovaatimukset:

Ei vaatimuksia tai suosituksia aiemmista opinnoista

Yhteydet muihin opintojaksoihin:

Opintojakso on itsenäinen kokonaisuus eikä edellytä muita samanaikaisesti suoritettavia opintoja.

Oppimateriaali:

Aihepiirin tieteellinen kirjallisuus

Suoritustavat ja arviointikriteerit:

Hyväksyty-merkinnän saaminen edellyttää aktiivista osallistumista opetuskeskusteluihin, kurssitehtävien palauttamista sekä oppimispäiväkirjan avulla osoitettua menetelmän tuntemusta ja oman oppimisen pohdintaa.

Arviointiasteikko:

Hyväksytty/hylätty

Vastuuhenkilö:

Matti Lehtihalmes

Työelämäyhteistyö:

Ei

Lisätiedot:

Kurssi on osa Ihmisen evoluutio ja käyttäytyminen -sivuainekokonaisuutta